

ทวินิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท : ปัญหาบางประการ เนื่องด้วยการโคลนนิ่ง

ไพริณทร์ กะทิพมราช

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดแบบ “ทวินิยม” ที่มีปรากฏอยู่ในมโนทัศน์เรื่องการกำเนิดมนุษย์ของพุทธปรัชญาเถรวาทกับการโคลนนิ่ง เพื่อดูว่าทั้งสองแนวทางนี้จะมีความสอดคล้องไปด้วยกันได้หรือไม่ อย่างไร

ผลการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า การโคลนนิ่งได้สร้างปัญหาความยุ่งยากให้กับแนวคิดแบบทวินิยมของพุทธปรัชญาใน 2 ประเด็น กล่าวคือ ประเด็นเรื่อง “พ่อแม่อยู่ร่วมกัน” และเรื่อง “ปฏิสนธิจิต” แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคำสอนของพุทธปรัชญาทั้งระบบ จะพบว่าพุทธปรัชญายังคงอธิบายปัญหาเหล่านี้ได้ ภายใต้กรอบความคิดของพุทธปรัชญาเอง ดังนั้นแนวคิดเชิงอภิปรัชญาแบบทวินิยมของพุทธปรัชญาจึงมีความสอดคล้องไปด้วยกันได้กับการโคลนนิ่ง

Abstract

The purpose of this study is to compare the Theravada Buddhist dualism of the concept of human birth with the present day biological concept of cloning to see whether they are compatible.

After a close study at them both, there seems to have 2 difficulties : the problem of parental intercourse and that of the initial consciousness at birth (paṭisandhicitta). However when we considered the problems from the whole picture of the Buddhist philosophy, we found that the problems could be solved within the scope of the Buddhist philosophy itself. Thus the dualism of the Buddhist metaphysical concept of human birth can go along with the biological concept of cloning at the present time.

ตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท มนุษย์สามารถวิเคราะห์หรือแยกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ รูปธรรมและนามธรรม หรือ ร่างกายและจิตที่ใช้เรียกกันในคำสามัญทั่วๆ ไป ร่างกายเป็นวัตถุ จิตอยู่ในประเภทรูป จิตจัดอยู่ในประเภทนาม ทั้งร่างกายและจิตต่างก็มีความสำคัญต้องอาศัยซึ่งกันและกันในการถือกำเนิดมีชีวิตเป็นมนุษย์ แต่พุทธปรัชญาถือว่าร่างกายและจิตเป็นสภาวะธรรมคนละอย่าง จะทอนร่างกายเป็นจิตก็ไม่ได้และจะทอนจิตลงเป็นร่างกายก็ไม่ได้ ดังนั้นด้วยคำอธิบายเช่นนี้ ในทางอภิปรัชญาจึงอาจจัดให้พุทธปรัชญาอยู่ในพวกที่เรียกว่า “ทวินิยม”(dualism)¹ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้พุทธปรัชญาจะเชื่อเช่นเดียวกับทวินิยมโดยทั่วๆ ไปว่า มนุษย์ไม่ได้ประกอบด้วยสสารร่างกายแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ภายในกายยังมีสิ่งที่เรียกว่า “จิต” ซึ่งเป็นอสสารอยู่ด้วย แต่พุทธปรัชญาก็ค่อนข้างเห็นต่างออกไปจากทวินิยมทั่วไปซึ่งอธิบายว่าจิต (soul) เป็นอัตตา คงที่ถาวร ยืนคง ไม่เปลี่ยนแปลง ยิ่งในบางลัทธิที่เชื่อว่าตายแล้วเกิด ยังมักอธิบายต่อไปด้วยว่าถึงแม้ร่างกายอันเป็นที่อยู่ของจิตจะเปลี่ยนแปลงแตกดับไปแล้วก็ตาม จิตนี้ก็จะยังคงอยู่หาได้เปลี่ยนแปลงแตกดับไปตามร่างกายแต่อย่างใดไม่ พุทธปรัชญาปฏิเสธการมีอยู่ของจิตในลักษณะดังกล่าวนี้ จิตสำหรับพุทธปรัชญาจึงเป็นอนัตตา (ไม่ใช่ตัวตน) เปลี่ยนแปลงเกิดดับอยู่ตลอดเวลา (เช่นเดียวกับร่างกาย) อีกทั้งยังสัมพันธ์กับร่างกายอย่างแนบสนิท สิ่งใดที่เกิดกับกายจึงย่อมมีผลโดยตรงกับจิตด้วย ถึงแม้จะแยกเป็นคนละสิ่งกันก็ตาม (สมภาร พรหมทา, 2542: 82) ทวินิยมในพุทธปรัชญาจึงมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากทวินิยมอื่นๆ เช่น ทวินิยมในปรัชญาตะวันตกของ เดการ์ต (Descartes) ดังนั้นในบทความนี้การกล่าวว่าพุทธปรัชญาเป็นทวินิยม จึงเป็นแต่เพียงการใช้ในความหมายอย่างกว้างๆ เท่านั้น

บทความนี้ต้องการศึกษาแนวคิดแบบทวินิยมดังกล่าวนี้ ที่มีปรากฏอยู่ในมโนทัศน์เรื่อง การกำเนิดมนุษย์ของพุทธปรัชญาโดยการเปรียบเทียบกับกรณีโคลนนิ่ง เพื่อวิเคราะห์ว่าการโคลนนิ่งจะส่งผลกระทบหรือสร้างปัญหาความยุ่งยากต่อการอธิบายมนุษย์แบบทวินิยมของพุทธปรัชญาหรือไม่ และถ้าส่งผลกระทบ พุทธปรัชญาจะอธิบายปัญหาเหล่านี้ได้หรือไม่อย่างไร

1. การโคลนนิ่ง

1.1 ความหมาย

“โคลนนิ่ง” (Cloning) คือการลอกแบบทางพันธุกรรมโดยไม่ต้องอาศัยเพศ ซึ่งความสามารถนี้จะมีในพืชแต่ในสัตว์ส่วนใหญ่แล้วจะไม่มี (Wolf, 2007: 277)

¹ “ทวินิยม” (dualism) ในที่นี้ใช้ในความหมายทางอภิปรัชญา พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงทัศนะที่ถือว่าสิ่งเป็นจริง 2 สิ่ง ซึ่งไม่ขึ้นแก่กัน และไม่อาจทอนลงเป็นอีกสิ่งหนึ่ง แต่อาจสัมพันธ์กันได้ เช่น เดการ์ต (Descartes) เชื่อว่า มนุษย์เรามีองค์ประกอบ 2 อย่างที่เป็นสิ่งเป็นจริงทั้งคู่ คือ กาย กับ จิต และกายกับจิตนี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน

ความหมายตามศัพท์ หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการสร้างสิ่งที่มีลักษณะทางพันธุกรรมเหมือนกันหมด ดังนั้นจึงมีการทำโคลนนิ่งดีเอ็นเอ เพื่อให้ได้ส่วนของดีเอ็นเอที่มีลักษณะเหมือนกันหมด การทำโคลนนิ่งโครโมโซมก็จะได้โครโมโซมทั้งชิ้นหรือบางส่วนที่เหมือนกันหมด ในระดับที่ซับซ้อนขึ้นไปอีก เป็นการโคลนนิ่งเซลล์เนื้อเยื่ออวัยวะจนถึงระดับ “ทั้งตัว” ซึ่งหมายถึงการทำโคลนนิ่งพืช สัตว์ ไปจนถึงคน (วิจารณ์ พานิช, 2547: 8)

ทางด้านพันธุศาสตร์ หมายถึง กลุ่มเซลล์ที่มีพันธุกรรมเหมือนกัน เกิดขึ้นจากการแบ่งเซลล์แบบไมโทซิส² ของเซลล์ต้นกำเนิดหรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีพันธุกรรมเหมือนกันมาจากต้นกำเนิดเดียว โดยมีการเพิ่มจำนวนแบบไม่อาศัยเพศหรือกลุ่มโมเลกุลดีเอ็นเอ (DNA: สารพันธุกรรม) ที่มาจากดีเอ็นเอต้นฉบับเดียว (อนุชัย ภิญญภูมิมิตร, 2540: 1)

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า การโคลนนิ่ง คือ กระบวนการในการสืบพันธุ์ ขยายพันธุ์ หรือสร้างสิ่งมีชีวิตใหม่ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่ต้องอาศัยการมีกิจกรรมของ เพศชาย เพศหญิง ตามธรรมชาติปกติทั่วไป และด้วยเทคนิควิธีการขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศเช่นที่วุ้น ลูกที่ได้ออกมาจึงมีลักษณะทางพันธุกรรมเหมือนสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นกำเนิด (พ่อหรือแม่) แทบทุกประการ

1.2 วิธีการโคลน แบ่งออกเป็นสองวิธีหลักๆ คือ

1.2.1 การฝากถ่ายนิวเคลียส วิธีนี้จะต้องอาศัยเซลล์ของสัตว์ที่ต้องการโคลน เพื่อใช้นิวเคลียสของเซลล์ที่มีสารกำหนดพันธุกรรมอยู่ภายใน โดยนิวเคลียสที่ใช้จะเป็นนิวเคลียสจากเซลล์ร่างกายซึ่งมีโครโมโซมครบตามปกติ จะเป็นเซลล์จากตัวอ่อนระยะก่อนฝังตัวหรือหลังฝังตัว รวมไปถึงเซลล์ที่จำแนกชนิดหรือเซลล์ที่ยังไม่จำแนกชนิดก็ได้ (เซลล์ที่จำแนกชนิดแล้วจะเป็นเซลล์ที่มีหน้าที่เฉพาะไม่สามารถกลับมาทำหน้าที่อื่นได้อีก เช่น เซลล์เต้านมมีหน้าที่ผลิตน้ำนมเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำหน้าที่อื่นได้) เราเรียกเซลล์ที่ต้องการโคลนนี้ว่าเซลล์ต้นกำเนิด นอกจากนั้นยังต้องอาศัยเซลล์ไข่จากสัตว์ชนิดเดียวกัน โดยจะเป็นตัวเดียวกันกับที่ต้องการโคลนหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องเป็นชนิดเดียวกันไม่สามารถนำเซลล์ไข่ของสัตว์ต่างชนิดมาใช้ได้ และจะให้ดีที่สุดก็ต้องใช้เซลล์ไข่ที่ยังไม่ได้ผสม เพราะจะมีโอกาสรับนิวเคลียสจากเซลล์ต้นแบบมาเป็นของตัวเองได้ดีกว่า

ขั้นตอนการโคลนด้วยวิธีการฝากถ่ายนิวเคลียส (Wolf, 2007: 277) สรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. นำเซลล์ไข่จากสัตว์เพศเมียมาดูดเอานิวเคลียส (ที่มีโครโมโซมของสัตว์เพศเมียนั้น) ออกทิ้งไป เซลล์ไข่ของเพศเมียก็จะเหลือแต่ไซโตพลาสซึม (cytoplasm)

² การแบ่งตัวแบบไมโทซิส คือ การแบ่งตัวที่พบในเซลล์ร่างกาย เป็นการแบ่งเซลล์ที่จะได้เซลล์ใหม่ที่มีโครโมโซมเท่าเดิม แบ่งจาก 1 เป็น 2, 2 เป็น 4, 4 เป็น 8, ... ตามลำดับ

2. เอเซลล์ร่างกาย (somatic cells) ซึ่งจะใช้เป็นเซลล์ต้นแบบที่มีโครโมโซมครบจากสัตว์ (จะเป็นเพศผู้หรือเพศเมียก็ได้) ที่ต้องการโคลนมาทำให้หยุดนิ่ง ไม่มีการแบ่งตัวอีกต่อไป

3. ทำให้นิวเคลียสของเซลล์ร่างกาย (ที่หยุดแบ่งตัวแล้ว) เข้าไปอยู่ในเซลล์ไข่ (ที่ปราศจากนิวเคลียส) ให้ได้อาจจะโดยวิธีหลอมรวมเซลล์ทั้งสองเข้าด้วยกัน (fusion pair) หรือใช้หลอดขนาดเล็กจุ่มมาดูดเอานิวเคลียสออกจากเซลล์ร่างกายแล้วฉีดเข้าไปในเซลล์ไข่ (transplantation) (เนเรศ ดำรงชัย, 2547: 25)

4. กระตุ้นให้เซลล์ไข่ที่ได้รับนิวเคลียสเข้าไปนั้นเกิดการแบ่ง และเมื่อพบว่าเริ่มแบ่งตัวแล้วก็นำไปใส่ไว้ในมดลูกของสัตว์เพศเมียอีกตัวหรือที่เรียกกันว่า แม่อุ้มบุญ (host Mother) สัตว์เพศเมียดังนั้นจะตั้งครรภ์ เซลล์นั้นจะแบ่งตัวเจริญเป็นตัวอ่อนจนครบกำหนดแล้วจึงคลอดออกมาเป็นตัวลูก ซึ่งมีโครโมโซมหรือสารพันธุกรรมทุกอย่างแทบจะเหมือนกับสัตว์ตัวต้นแบบที่เราต้องการโคลน ยกเว้นข้อมูลทางพันธุกรรมบางอย่างที่อยู่ในไมโทคอนเดรีย (mitochondrial DNA) ซึ่งอยู่นอกนิวเคลียสที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในไซโตพลาสซึมของไข่ (เนเรศ ดำรงชัย, 2547: 24)

1.2.2 การแบ่งตัวอ่อน การโคลนแบบนี้ต้องอาศัยตัวอ่อนที่ปฏิสนธิแล้ว (อาจจะด้วยวิธีทางธรรมชาติหรือวิธีพิเศษอย่างอื่น ซึ่งรวมถึงวิธีการฝากถ่ายนิวเคลียสก็ได้) โดยการนำไปผ่าแบ่ง แล้วจึงไปฝากไว้ในมดลูกของแม่อุ้มบุญต่อไป สำหรับผลที่ได้จากการโคลนนี้จะคล้ายการกำเนิดแฝดในธรรมชาติ ลูกที่ได้จะมีโครโมโซมเหมือนกัน คือ ลูกที่เกิดจากการแบ่งตัวอ่อนจะเหมือนกัน ไม่ใช่เหมือนกับพ่อหรือแม่

วิธีในการผ่าแบ่งตัวอ่อน อาจทำการแยกเซลล์ตัวอ่อนที่ระยะก่อนการฝังตัว โดยทำให้การเกาะติดกันของเซลล์ตัวอ่อนหลุดออกจากกัน ในระยะที่ตัวอ่อนมี 2-8 เซลล์หรือการไข่ไปมิดผ่าแบ่งตัวอ่อนระยะมอรูล่า³ หรือช่วงเริ่มต้นของระยะบลาสโตซิส⁴ ซึ่งลูกที่ได้ถือว่ามีพันธุกรรมเหมือนกัน นอกจากนี้ยังมีการแบ่งตัวอ่อนที่ได้จากการผลิตนอกร่างกาย ซึ่งเป็นตัวอ่อนที่สามารถผลิตได้จำนวนมากมาย และมีคุณภาพใกล้เคียงกับตัวอ่อนที่เกิดจากการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ (ผลิตในร่างกาย) วิธีการผลิตทำได้โดยการเจาะดูดเอาไข่จากรังไข่เพาะเลี้ยงให้ไข่สุกและผสมกับน้ำเชื้อที่สุจิผ่านการทำให้มีความสามารถเข้าผสมกับไข่ได้ ทำการเพาะเลี้ยงตัวอ่อนที่ได้จนถึงระยะที่ต้องการ แล้วฝากถ่ายสู่มดลูกของตัวตั้งท้องหรือแม่อุ้มบุญต่อไป (อนุชัย ภิญญภูมิมิตร, 2540: 2-3)

³ มอรูล่า (morula) คือระยะประมาณ 4 วันหลังปฏิสนธิ มวลชีวิตใหม่ที่แบ่งตัวจะรวมกันเป็นก้อนกลมตันคล้ายผลน้อยหน่า ซึ่งประกอบด้วยเซลล์ประมาณ 16 เซลล์

⁴ บลาสโตซิส (blastocyst) คือระยะที่เซลล์ประมาณ 16 เซลล์ในระยะมอรูล่าจัดตัวกันใหม่มีช่องน้ำภายใน

2. การกำเนิดมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญา

ในกำเนิดสื⁵ ที่พุทธปรัชญาได้กล่าวไว้มนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทสหภาพุทธะ คือ ก่อกำเนิดขึ้นในครรภ์มารดาเช่นเดียวกับสัตว์ชั้นสูงที่เลี้ยงลูกด้วยนม อาทิ ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น มนุษย์เกิดมีขึ้นได้อย่างไรมีคำอธิบายที่เป็นพุทธพจน์ปรากฏอยู่ในมหาตัตถสาลังขยสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 12, 2521: 340) ความว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะความประชุมพร้อมแห่งปัจจัย 3 ประการความเกิดแห่งทารกก็มี ในสัตว์โลกมีมารดาบิดาอยู่ร่วมกัน แต่มารดายังไม่มียะดูและทารกที่จะมาเกิดยังไม่ปรากฏความเกิดแห่งทารกก็ยังไม่เกิด ในสัตว์โลกมีมารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดาไม่มียะดู แต่ทารกที่จะมาเกิดยังไม่ปรากฏ ความเกิดแห่งทารกก็ยังไม่เกิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดมารดาบิดาอยู่ร่วมกันด้วย มารดาไม่มียะดูด้วย ทารกที่จะมาเกิดก็ปรากฏด้วย เพราะความประชุมพร้อมแห่งปัจจัย 3 ประการอย่างนี้ ความเกิดแห่งทารกจึงมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย มารดาอย่ามรรักษาทารกนั้นด้วยท้องเก้าเดือนบ้างสิบเดือนบ้าง เมื่อล่วงไปเก้าเดือนหรือสิบเดือนมารดาก็คลอดทารกผู้เป็นภาระหนักนั้นด้วยความเสี่ยงชีวิตมาก และเลี้ยงทารกผู้เป็นภาระหนักนั้นซึ่งเกิดแล้วด้วยโลหิตของตนด้วยความเสี่ยงชีวิตมาก

จากพุทธพจน์ข้างต้น เมื่อกล่าวโดยสรุปการตั้งครรภ์ของสตรีจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. บิดามารดาอยู่ร่วมกัน (มีเพศสัมพันธ์กัน)
2. มารดามียะดู (คืออยู่ในวัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนเป็นปกติ)
3. มีสัตว์มาเกิด (“สัตว์” คือสิ่งมีชีวิตที่มีจิตหรือมีปฏิสนธิจิตหรือปฏิสนธิวิญญาณ)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าทัศนะของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับเนื้อแท้ของมนุษย์จัดเป็นแบบทวินิยม คือ เชื่อว่ามนุษย์มีองค์ประกอบทั้งส่วนที่เป็นร่างกายและจิต มนุษย์ในฐานะที่เป็นสัตว์ที่มีชีวิตซึ่งพุทธปรัชญาเรียกว่า “รูปชีวิต” จึงจำเป็นต้องมีทั้งปัจจัยด้านสสารและอสสารชีวิตจึงจะปรากฏขึ้นได้ ปัจจัยด้านสสาร ได้แก่ การที่พ่อแม่อยู่ร่วมกันและแม่มีระดู ส่วนปัจจัยด้านอสสารนั้น ได้แก่ การมีสัตว์มาเกิดหรือการมีปฏิสนธิจิต (ปฏิสนธิวิญญาณ) แต่กระนั้นในคัมภีร์อภิธรรมกถุได้อธิบายไว้ว่า “รูปนั้นเองย่อมยังรูปให้ตั้งขึ้นอุปมาได้ยังรูปให้ตั้งขึ้นได้ไม่เพราะเหตุไร เพราะความที่ปฏิสนธิจิตยังรูปให้เกิดขึ้นไม่ได้” (พระไตรปิฎกแปลพร้อมอรรถกถา ฉบับพระราชทาน เล่มที่ 77, 2528: 60) ดังนั้น ปฏิสนธิจิตจึงมิใช่ผู้สร้างวัตถุรูปและวัตถุรูปก็มิใช่ผู้สร้างจิตเช่นเดียวกัน การเกิดของชีวิตมนุษย์จึงเป็นการอิงอาศัยกันของปัจจัยด้านสสารและอสสารดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในมหานิทานสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 10, 2521: 57) ว่า

⁵ กำเนิดสื พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ปาฏิภวรรค สังคิสิสูตร ได้แก่ 1. อันทพยโยนิ คือกำเนิดของสัตว์ที่เกิดในไข่ 2. สลาพพยโยนิ คือกำเนิดของสัตว์ที่เกิดในครรภ์ 3. สังเสทพยโยนิ คือ กำเนิดของสัตว์ที่เกิดในถ้ำโคล 4. โอปปาดิกพยโยนิ คือ กำเนิดของสัตว์ที่เกิดผุดขึ้น

...ดูกรอานนท์ กิวยัญญานจักไม่หยั่งลงในท้องแห่งมารดา นามรูปจะขาด (สามารถเติบโต)
ในท้องแห่งมารดา ได้บ้างหรือไม่
ไม่ได้เลยพระเจ้าข้า

อานนท์ ถ้าวิญญานของกุมารกิติ ของกุมาริกากิติ ผู้ยังเยาว์วัยอยู่จักขาดความสืบต่อ
(หยั่งลงในท้องมารดาแล้วดับไป) นามรูปจะถึงความเจริญงอกงามไพบุลย์ได้บ้างไหม
ไม่ได้เลยพระเจ้าข้า

จากคำอธิบายของพุทธปรัชญาเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจเสียก่อน
ที่จะนำไปเปรียบเทียบกับกรณีโคลนนิ่ง ปัญหาที่ว่าคือการปฏิสนธิจิตนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อใด กล่าวคือ เกิดขึ้น
พร้อมกับปัจจัยทางสสารตั้งแต่ตอนที่อยู่ในชั้น กลละ หรือว่าเข้าปฏิสนธิภายหลังปัจจัยทางสสารอาจจะเป็น
ในชั้น อัณฑะ เปลี ฆนะ หรือ บัญจสาขา^๖ (**พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 15, 2521: 248**)

ในประเด็นปัญหานี้ นักวิชาการบางท่าน เช่น อาจารย์แสง จันทรงาม (2526: 109-110) ได้กล่าวไว้ว่า

ถ้าสภาพทางกายของมารดาบิดาเป็นปกติทุกอย่าง เมื่อมีการผสมพันธุ์ในช่วง
ที่มีไขสุกพอดีก็จะมีกรเข้าผสมกันระหว่างเชื้อชายกับไข่หญิง เมื่อผสมกันแล้ว อนุภาคชั้นต้น
ที่เรียกว่ากลละก็เกิดขึ้นและพัฒนาต่อไปตามกลไกภายในของมັນ เตรียมรับองค์ประกอบ
ทางวิญญาณที่จะเข้ามาร่วมต่อไป...

รูปกายที่จะเจริญไปตามลำดับชั้นในครรภ์มารดานั้น เมื่อเจริญเติบโตไปถึงชั้นหนึ่งแล้ว
ถ้ายังไม่มีปฏิสนธิวิญญาณ (ปฏิสนธิจิต) เข้าผสมก็จะหยุดเติบโตโดยอัตโนมัติ แล้วก็หลุดออกมา
จากครรภ์โดยกรรมวิธีที่เรียกว่า แท้ง

ตามคำอธิบายของอาจารย์แสง จันทรงาม เราจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางอสุภามีได้เข้าร่วม
พร้อมกับปัจจัยทางสสารแต่ปัจจัยทางสสารก่อให้เกิดรูปกายชั้นกลละขึ้นก่อน ปัจจัยทางอสุภหรือ
ปฏิสนธิจิตจึงได้เข้าร่วมในภายหลัง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตามมตินี้ปฏิสนธิจิตต้องเกิดหรือเข้าร่วม
หลังปัจจัยทางสสารคือภายหลังชั้นกลละ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคิดว่าคำอธิบายของอาจารย์แสง
จันทรงาม เป็นคำอธิบายที่ไม่สอดคล้องกับหลักฐานที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยเราจะพบข้อความ
ในคัมภีร์อรรถกถาที่อธิบายถึงปัญหานี้ไว้ว่า “ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นไม่ก่อนไม่หลังกับวัตถุ (รูป)” (**พระไตรปิฎก
แปลพร้อมอรรถกถา ฉบับพระราชทาน เล่มที่ 77, 2528: 61**) กล่าวคือ เกิดพร้อมๆ กับวัตถุนั้นเอง และ
อันที่จริงถ้าพิจารณาพระพุทฺธพจน์ที่ปรากฏอยู่ในมหาตัตตสาลังขยสูตร ให้ถี่ถ้วนก็จะพบว่า การตั้งครรภ์
ของสตรีจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่ประกอบพร้อมด้วยองค์ 3 ประการ คือ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู
และมีสัตว์มาเกิด องค์ทั้ง 3 ประการยืนยันว่าต้องมีสัตว์มาเกิด การตั้งครรภ์จึงจะมีขึ้นได้ซึ่งหลักเกณฑ์

^๖ ในอินทกสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบคำถามของ อินทกยักษ์ เรื่องการอยู่ในครรภ์ของมนุษย์ โดยทรงชี้แจงให้เห็นถึงพัฒนาการ
ของตัวอ่อนที่อยู่ในครรภ์ว่ามี 5 ขั้นตอน คือ 1. กลละ 2. อัณฑะ 3. เปลี 4. ฆนะ 5. บัญจสาขา ในคัมภีร์อรรถกถาสารัตถ์ปาลินี
ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ในสัปดาห์ที่หนึ่ง เป็น กลละ มีลักษณะเป็นเมือกสีใสไม่ขุ่นมัว ในสัปดาห์ที่สอง เป็น อัณฑะมีลักษณะเป็นหยดน้ำ
มีสีเหมือนน้ำล้างเนื้อ ในสัปดาห์ที่สาม เป็น เปลี คือ ขันเนื้อ ในสัปดาห์ที่สี่ เป็น ฆนะ มีลักษณะเหมือนไข่ไก่ ในสัปดาห์ที่ห้า เป็น
บัญญัติสาขา คือมีปุ่มห้าปุ่ม เพื่อที่จะเจริญไปเป็นมือ 2 เท้า 2 และศีรษะ 1

ธรรมชาตินี้มีนัยชี้บ่งอย่างชัดเจนว่า การเข้าถือปฏิสนธิในครรภ์ของสัตว์ที่เกิดเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการตั้งครรภ์ คือ ตอนที่ยังเป็นกละ นอกจากในมหาตมหาสังขยสูตรแล้วยังมีข้อความอื่นๆ อีกในพระไตรปิฎกที่มีนัยยืนยันความเข้าใจเช่นนี้เหมือนกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 29, 2521: 112) เช่น

...มนุษย์ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย หาย สลายไป ในกาลที่เป็นกละบ้าง ในกาลที่เป็นน้ำล้างเนื้อ (อัพพุทะ) บ้าง ในกาลที่เป็นขี้เนื้อ (เปลิ) บ้าง ในกาลที่เป็นก้อนเนื้อ (ขนะ) บ้าง ในกาลที่เป็นสาขาหักแบ่ง (ปัญจสาขา) บ้าง แม้พอเกิดก็ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย หาย สลายไปก็มีสลายไปในเรือน คลอดก็มี ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย หาย สลายไป (เมื่อมี) ชีวิตครึ่งเดือน...1 เดือน...2 เดือน...1 ปี...10 ปี...20 ปี...100 ปีก็มี

ในข้อความจากพระไตรปิฎกข้างต้นนี้ ข้อความตอนแรกที่ว่า “...มนุษย์ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย หาย สลายไปในกาลที่เป็นกละบ้าง...” ชี้บ่งว่าการเป็นมนุษย์ที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ทั้งสองส่วน คือ ร่างกายกับจิตหรือรูปกับนามนั้นเป็นมาตั้งแต่ตอนที่ เป็นกละ เพราะถ้าหากยังไม่เป็นมนุษย์ตั้งแต่ตอนนั้น ท่านก็คงไม่กล่าวว่า “...มนุษย์ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย หาย สลายไปในกาลที่เป็นกละบ้าง...” แต่คงจะกล่าวเป็นอย่างอื่น เช่น “...มนุษย์ย่อมเคลื่อน (จติ) ตาย...ตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์ได้ 3 เดือน...5 เดือน...ตั้งแต่คลอดออกมาจากครรภ์มารดา ฯลฯ ” (สุนทร ณ รังสี, 2541: 92)

จากหลักการเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และพัฒนาการของทารกช่วงอยู่ในครรภ์ของมารดา ตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา เราอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าตามทัศนะของพุทธปรัชญา ชีวิตมนุษย์ในชาติปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ตอนเป็นจุดเล็กๆ ที่เรียกว่า “กละ” ดังนั้นปฏิสนธิจิตซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสามของการกำเนิดชีวิตจึงต้องเกิดขึ้นหรือเข้าร่วมตั้งแต่วินาทีแรกในชั้นกละพร้อมกับปัจจัยทางสสารอีกสองประการ

3. บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

3.1 ปัญหาบางประการของทวินัยในพุทธปรัชญาเกรวากเนื่องด้วยการโคลนนิ่ง

หลังจากที่ได้ศึกษาหลักการของการโคลนนิ่งและการกำเนิดชีวิตตามแนวทางของพุทธปรัชญา ผ่านกันมาแล้ว ในหัวข้อนี้เราจะได้นำความเข้าใจเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ โดยในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนจะขอเริ่มอภิปรายไปที่ประเด็นเพื่อชี้ให้เห็นปัญหา ดังต่อไปนี้

เรื่องพ่อแม่อยู่ร่วมกัน ในพุทธปรัชญาปัจจัยด้านสสารประการแรกของการกำเนิดชีวิต คือ พ่อแม่ต้องอยู่ร่วมกัน หมายถึง พ่อและแม่ต้องมีเพศสัมพันธ์กัน ในประเด็นนี้เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ การโคลนนิ่งจะทำให้เกิดปัญหาคือ เพราะการโคลนนิ่งโดยเฉพาะวิธีฝากถ่ายนิวเคลียสนั้นไม่ต้องอาศัยการมีเพศสัมพันธ์ตามธรรมชาติ คือ ไม่ต้องอาศัยเซลล์สุจิจากพ่อ แต่ใช้เซลล์ร่างกายส่วนไหนก็ได้มาแทน แล้วนำเข้าไปในเซลล์ไข่ของแม่ที่ดูดเอานิวเคลียสออกต่อนั้นจึงนำไปฝากไว้ในมดลูกของแม่อุ้มบุญ

การที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันหรือมีเพศสัมพันธ์นั้น จุดประสงค์ของธรรมชาติก็คือการทำให้เซลล์อสุจิจากพ่อซึ่งมีโครโมโซมครึ่งหนึ่งคือ 23 โครโมโซม มารวมกันกับเซลล์ไข่จากแม่ซึ่งมีโครโมโซมอีกครึ่งหนึ่งคือ 23 โครโมโซม ทำให้โครโมโซมครบคู่คือรวมกันเป็น 46 โครโมโซม ส่วนการโคลนนิ่งนั้นไม่ต้องใช้เซลล์อสุจิแต่ใช้เซลล์ร่างกายมาแทน โดยที่เซลล์ร่างกายมีโครโมโซม ครบ 46 อยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้จึงไม่ต้องอาศัยเซลล์อสุจิจากพ่อ

เราจะเห็นได้ว่าการโคลนนิ่งเป็นเทคนิคพิเศษเพื่อทำให้โครโมโซมครบคู่กัน โดยไม่ต้องอาศัยกิจกรรมทางเพศของพ่อแม่ แต่เปลี่ยนมาเป็นกิจกรรมของนักวิทยาศาสตร์ในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์แทน ดังนั้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ การกำเนิดมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญาหากมองตามตัวอักษรแล้วในเบื้องต้นทั้งสองแนวทางนี้จึงขัดแย้งกัน

เรื่องแม่มีระดู แม่มีระดูนี้ หมายถึง การที่เพศหญิงอยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ สามารถมีบุตรได้และมีประจำเดือนเป็นปกติ หรือ มีไข่สุก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การโคลนนิ่ง เราจะเห็นว่า การโคลนนิ่งนั้น ก็ยังต้องอาศัยไข่ จากเพศหญิงอยู่ดีและเมื่อนำเซลล์ร่างกายไปใส่ไว้ในเซลล์ไข่ซึ่งดูดเอานิวเคลียสออกแล้ว ก็ยังต้องนำไปฝากไว้ในมดลูกของแม่อุ้มบุญ ซึ่งแม่อุ้มบุญนี้ต้องเป็นหญิงที่อยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ จะนำไปฝากไว้ในมดลูกของหญิงที่ยังไม่มีวุฒิภาวะทางเพศ (หญิงที่ยังไม่มีประจำเดือน) ไม่ได้หรือจะนำไปใส่ไว้ในมดลูกของหญิงที่อยู่ในวัยที่หมดประจำเดือนก็ได้เช่นกัน เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้ การโคลนนิ่งกับพุทธปรัชญาจึงมีความสอดคล้องไปด้วยกันได้

เรื่องการมีสัตว์มาเกิด การมีสัตว์มาเกิด หมายถึง มีการสืบต่อของกระแสวิญญาณ ในชาติที่แล้วของสัตว์ เรียกจิตดวงสุดท้ายของชาติที่แล้วนั้นว่า จิตจิตร และมีการเคลื่อนมาสู่ชาติใหม่ จิตดวงแรกของชาติใหม่นั้นเรียกว่า ปฏิสนธิจิตหรือปฏิสนธิวิญญาณ

การโคลนนิ่งอันเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดและเติบโตอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาสารนิยม คือ มีความเชื่อว่าสิ่งจริงแท้หรือความจริงสุดท้ายในธรรมชาตินั้นคือ สสารหรือปรากฏการณ์ของสสาร และปฏิเสธสิ่งที่ไม่ใช่สสาร (จิต) เพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีประจักษ์นิยมบนพื้นฐานแห่งประสาทสัมผัสทั้งห้า (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ซึ่งรวมไปถึงเรื่องปฏิสนธิจิตด้วย โลกทัศน์ดังกล่าวนี้ทำให้วิทยาศาสตร์อธิบายความซับซ้อนของชีวิต เช่น อารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ เป็นต้น ว่าสามารถเข้าใจได้ด้วยการทอนมนุษย์ลงไปหาองค์ประกอบพื้นฐานที่สุดที่เป็นสสาร หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือความซับซ้อนของชีวิตเหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีพื้นฐานอยู่บนสสารเป็นผลมาจากการทำงานที่ซับซ้อนของระบบสสาร ดังนั้นการอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้ก็ต้องอธิบายด้วยสสาร แต่พุทธปรัชญาเชื่อต่างไปจากแนวทางของสารนิยมนี้ว่า ลำพังกระบวนการทางชีววิทยาอันเป็นปรากฏการณ์ของสสารอินทรีย์ภาพหรือก้อนเนื้อที่อยู่ในครรภ์ของแม่จะไม่สามารถเกิดหรือเติบโตเป็นมนุษย์ได้ หากแต่ยังต้องอาศัยสิ่งอื่นที่มีอานุภาพซับซ้อน อินทรีย์ภาพนี้จึงจะสามารถ

เติบโตอย่างมีทิศทางที่เป็นระเบียบและสามารถมีคุณสมบัติทางจิตอื่นๆ ได้ เช่น ความจำ ความรู้สึก ฯลฯ⁷ สิ่งอื่นที่มีอานุภาพซับซ้อนในที่นี้เองที่ พุทธปรัชญาเรียกว่า จิต หรือ วิญญาณ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 35, 2521: 11-14)

เราจะเห็นได้ว่าในประเด็นการถือกำเนิดมีชีวิตเป็นมนุษย์นี้ การโคลนนิ่งกับพุทธปรัชญานั้น มีความแตกต่างกันตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว กล่าวคือ การโคลนนิ่งไม่ได้ให้ความสำคัญหรือพูดถึงการปฏิสนธิจิตเอาได้เลย และเมื่อเรานำมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน ทำให้เกิดปัญหาว่าการปฏิสนธิจิตจะเกิดขึ้นมาเมื่อใดหรือในขั้นตอนใดของการโคลนนิ่ง

3.2 ข้อเสนอแนะ : แนวทางการแก้ปัญหาที่อาจเป็นไปได้

เท่าที่ได้ศึกษากันมาจนถึงจุดนี้ ในเบื้องต้นเราจะพบว่าการโคลนนิ่งได้สร้างปัญหาความยุ่งยากให้กับแนวคิดของพุทธปรัชญา พอสรุปได้เป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ

1. ประเด็นเรื่องพ่อแม่อยู่ร่วมกัน การโคลนนิ่งทำให้เห็นว่าการสืบพันธุ์ไม่จำเป็นที่พ่อแม่ต้องอยู่ด้วยกันหรือมีเพศสัมพันธ์กันอีกต่อไป ซึ่งขัดกับทัศนะของพุทธปรัชญา
2. ประเด็นเรื่องปฏิสนธิจิต การโคลนนิ่งทำให้พุทธปรัชญาต้องอธิบายให้ได้ว่าการปฏิสนธิจิตนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อใดหรือในขั้นตอนใดของการโคลนนิ่ง

ประเด็นปัญหาเหล่านี้ ผู้เขียนคิดว่าได้สร้างความยุ่งยากให้กับแนวคิดแบบทวินิยมของพุทธปรัชญาอยู่ไม่น้อย และหากจะยังรักษาแนวคิดแบบทวินิยมของพุทธปรัชญานี้ไว้ ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณา ดังนั้นในที่นี้ผู้เขียนจึงจะขอเสนอแนวทางการอธิบายที่คิดว่าอาจจะเป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ โดยจะขอเริ่มที่ประเด็นเรื่องปฏิสนธิจิตก่อน ดังต่อไปนี้

การที่จะตอบปัญหาว่าการปฏิสนธิจิตนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อใดหรือขั้นตอนใดของการโคลนนิ่ง เราจะต้องมาดูกันเสียก่อนว่าในทางพุทธปรัชญาถือว่าปฏิสนธิจิตนั้นต้องเกิดขึ้นเมื่อใด ซึ่งปัญหานี้เราได้ทำการพิจารณากันมาก่อนแล้วในหัวข้อที่ 2 อันว่าด้วยเรื่องการทำนุขัตตามทัศนะของพุทธปรัชญาและได้คำตอบออกมาว่า ตามทัศนะของพุทธปรัชญา ปฏิสนธิจิตนั้นต้องเกิดพร้อมกับปัจจัยทางสสารตั้งแต่วินาทีแรกในชั้นกลละ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การโคลนนิ่งเราจะพบว่า ในการโคลนนิ่งโดยวิธีฝากถ่ายนิวเคลียสซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ต้องอาศัยเซลล์สุจิจากพ่อ แต่นำเซลล์ร่างกายมาใส่ไว้ในเซลล์ไข่ที่ดูดเอานิวเคลียสออกแล้ว ทำให้เราอธิบายได้ว่าปฏิสนธิจิตนั้นต้องเกิดหรือเข้าร่วมในขณะที่น่าเซลล์ร่างกายมาใส่ในเซลล์ไข่ ซึ่งเป็นขั้นตอนตั้งแต่อยู่ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์แล้ว หลังจากนั้นจึงนำไปฝากไว้ยังมดลูกของแม่อุ้มบุญเพื่อให้มีการเจริญเติบโตต่อไป ในวิธีนี้เราจะเห็นได้ว่าก็ยังคงสามารถอธิบายให้สอดคล้องกันได้อยู่แต่เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ การโคลนนิ่งโดยวิธีการแบ่งตัวอ่อน

⁷ พุทธปรัชญาเรียกอาการหรือคุณสมบัติต่างๆ ของจิตเช่นนี้ว่า “เจตสิก” คือเป็นธรรมที่ประกอบกับจิต มีอยู่ในจิต ต้องอาศัยจิตเกิดรับอารมณ์เดียวกันกับจิตและอาศัยวัตถุเดียวกับจิต

จะทำให้เกิดปัญหาที่น่าขบคิดขึ้นเพราะการโคลนนิ่งวิธีนี้มีการผ่าแบ่งตัวอ่อนซึ่งเป็นระยะภายหลังการปฏิสนธิและถ้าถือตามมติของพุทธปรัชญาที่ว่าปฏิสนธิจิตต้องเกิดพร้อมกับปัจจัยทางสสารก็แสดงว่าต้องมีปฏิสนธิจิตมาแล้วก่อนที่จะมีการผ่าแบ่งตัวอ่อน^๑ ทำให้เกิดปัญหาว่ามีการผ่าจิตไปด้วยหรือไม่ และถ้าไม่เป็นเช่นนั้น พุทธปรัชญาจะอธิบายอย่างไร

ในทัศนะของผู้เขียนคิดว่า การอธิบายการผ่าแบ่งตัวอ่อนว่าเป็นการผ่าจิตไปด้วยเป็นคำอธิบายที่เป็นไปไม่ได้เลยเพราะจิตเป็นอสสารจึงไม่สามารถแบ่งออกด้วยสิ่งที่เป็นสสาร (เครื่องมือที่ทำการผ่าแบ่งเซลล์ของวิทยาศาสตร์) และจิตในทางพุทธปรัชญาก็เป็นปรากฏการณ์มิใช่ “สิ่ง” หรือ “ตัวตน” ที่มีอยู่ในฐานะ สิ่งที่รู้ ผู้รู้ หรือผู้คิด แต่จิตในทางพุทธปรัชญานั้นเป็นกระบวนการคิดและรู้อารมณ์ เป็นกระบวนการรู้ที่ต่อเนื่องไปตลอดชั่วชีวิตของคนๆ หนึ่งทั้งในตอนหลับหรือตื่น จิตจะ เกิด-ดับ เกิด-ดับ ต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสายเหมือนกระแสน้ำ สลับกันระหว่างจิตที่เกิดดับอยู่ในกระแสวงค์ที่เรียกว่า “ภวังคจิต” และจิตที่เกิดดับอยู่ในวิถีแห่งการรับรู้โลกภายนอกที่เรียกว่า “วิถิจิต”

ดังนั้นแนวคำตอบซึ่งผู้เขียนคิดว่าน่าจะเป็นแนวทางเดียวเท่านั้นที่ยังพอเหลืออยู่จะนำมาอธิบายได้ ถึงแม้จะดูเป็นคำตอบที่ฟังดูง่าย ๆ หรือตรงไปตรงมาอยู่บ้างก็ตาม คือการอธิบายว่า **จะเป็นไปไม่ได้ หรือไม่มีจิตอีกดวงหนึ่ง^๒ เข้ามาทำการปฏิสนธิใหม่เมื่อมีการผ่าแบ่งเซลล์ตัวอ่อนไม่ใช้การผ่าจิตดวงเดิม ออกเป็นสองส่วน** แต่กระนั้นการอธิบายเช่นนี้ก็ยังคงมีปัญหาย่อยว่าจะไปขัดแย้งกับความเชื่อของพุทธปรัชญาเองที่บอกว่าปฏิสนธิจิตต้องเข้าร่วมตั้งแต่วินาทีแรกพร้อมปัจจัยทางสสารในนั้นกลละแล้วหรือไม่ เพราะการอธิบายเช่นนี้จิตดวงใหม่ที่เข้าปฏิสนธิในตัวอ่อนส่วนที่ผ่าออกไปไม่ได้เกิดพร้อมแต่กลับเกิดภายหลังปัจจัยทางสสารและอาจจะเกิดหลังขั้นกลละก็ได้

การที่จะตอบปัญหานี้ได้นั้นเราต้องกลับไปดูคำอธิบายในระบบของพุทธปรัชญาว่าถึงแม้พุทธปรัชญาจะถือว่าปฏิสนธิจิตเกิดพร้อมปัจจัยทางสสารในขั้นกลละแต่ในคำอธิบายของพุทธปรัชญาจะยังพอเปิดช่องให้อธิบายได้ว่าในบางกรณีซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกรณีพิเศษนั้นปฏิสนธิจิตสามารถเข้าร่วมหลังขั้นกลละได้หรือไม่ ถ้าได้คำอธิบายว่ามีจิตดวงใหม่เข้าปฏิสนธิในตัวอ่อนส่วนที่ผ่าแยกออกไปก็จะไม่ขัดแย้งกับคำอธิบายในระบบของพุทธปรัชญาเอง ดังนั้นก็อาจถือได้ว่าคำอธิบายนี้ยังพอ

^๑ ในการโคลนนิ่งทั้ง 2 วิธีนี้ ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า ในเมื่อพุทธปรัชญาถือว่าความมีชีวิตเป็นมนุษย์ได้เริ่มตั้งแต่วินาทีแรกของการปฏิสนธิในตอนเป็นจุดเล็กๆ ที่เรียกว่ากลละแล้ว พุทธปรัชญาจึงต้องเชื่อต่อไปว่าเซลล์ไข่ที่ได้รับนิวเคลียสเข้าไป (ในการโคลนนิ่งด้วยวิธีฝากถ่ายนิวเคลียส) และตัวอ่อนที่ถูกนำไปผ่าแบ่ง (ในการโคลนนิ่งด้วยวิธีผ่าตัวอ่อน) เหล่านี้มีชีวิตเป็นมนุษย์ด้วย ดังนั้น ถ้าในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นกับเซลล์หรือตัวอ่อนเหล่านั้นจนไม่สามารถนำไปฝากไว้ในมดลูกของแม่อุ้มบุญเพื่อให้เจริญเติบโตต่อไป อาจจะด้วยความจงใจหรือไม่ก็ตาม ในทัศนะของพุทธปรัชญาจะถือว่าเป็นการฆ่าคนหรือไม่ และถ้าเป็นการฆ่าคน พุทธปรัชญาจะยังคงเห็นควรให้มีการทำโคลนนิ่งด้วยวิธีเหล่านี้ต่อไปได้หรือไม่ พุทธปรัชญาจะตอบปัญหาเหล่านี้อย่างไร เป็นสิ่งที่น่าสนใจแต่เนื่องด้วยปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ อีกทั้งในบทความนี้ก็ไม่ได้มีจุดประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัญหานี้ ในที่นี้ผู้เขียนจึงจะไม่ขอวิเคราะห์ลงไป ในรายละเอียด แต่ก็น่าจะมีการศึกษากันในระดับลึกกว่านี้ได้ในโอกาสต่อไป

^๒ จิตในทางพุทธปรัชญาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเกิดดับตามกระแสแห่งเหตุปัจจัยรวดเร็วมากจนไม่สามารถกำหนดเป็นตัวเป็นตนได้ ดังนั้นในการอธิบายที่ใช้คำว่า “ดวง” ในที่นี้จึงเป็นแต่เพียงความสะดวกในการใช้คำทางภาษาเท่านั้น มิได้มีความหมายว่าจิตที่อธิบายว่าเป็นดวง ดวง นั้นจะเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาจริง ๆ

เป็นแนวทางที่สามารถนำไปแก้ปัญหาวินิยามในพุทธปรัชญาอันเกิดจากการโคลนนิ่งดังกล่าวนี้ได้ แต่ถ้าไม่ได้คำอธิบายนี้ก็จะขัดแย้งกับระบบของพุทธปรัชญาเองและเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่อาจนำคำอธิบายนี้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาวินิยามในพุทธปรัชญาได้ นั่นก็หมายความว่า การโคลนนิ่งก็ยังคงสร้างปัญหาที่สามารถสั่นคลอนแนวคิดแบบวินิยามในพุทธปรัชญาอยู่ต่อไป

พุทธปรัชญาถือว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นไปตามกฎธรรมชาติบางอย่างซึ่งพุทธปรัชญาเรียกกฎธรรมชาตินั้นว่า “ปัจจุสมุปบาท” เป็นกฎแห่งเหตุปัจจัย มีใจความหลัก ๆ ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี” (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 16, 2521: 25) คำว่า “ปัจจัย” ในทางพุทธปรัชญา คือสาเหตุ หรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง ในคัมภีร์รุ่นหลังพระอรหันตศาจารย์ได้แบ่งกฎธรรมชาติหรือกฎแห่งความเป็นสาเหตุออกไว้อีก เรียก “นิยาม 5” ได้แก่

1. อุดุนิยาม เป็นกฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความเป็นไปของสภาพแวดล้อม เช่น ดินฟ้าอากาศ ความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การเคลื่อนไหวของดวงดาวต่าง ๆ เป็นต้น
2. พินนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับพันธกรรม
3. จิตตนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต
4. กรรมนิยาม เป็นกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ที่เกิดจากเจตจำนง
5. ธรรมนิยาม เป็นกฎทั่วไปแห่งเหตุผล ซึ่งควบคุมกฎอีก 4 ข้อข้างต้น เช่นว่า สิ่งทั้งปวงเกิดขึ้นดับไป เป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เมื่อพิจารณาดูสิ่งทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เหล่านี้ ชีวิตมนุษย์นั้นเป็นส่วนประกอบที่ขึ้นอยู่กับ 5 กฎครบทั้งหมด จากหลักปัจจุสมุปบาทและนิยาม 5 เราจะเห็นได้ว่าพุทธปรัชญามิได้บอกว่าสิ่งต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ จะต้องเป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้แน่นอนตายตัวแต่อธิบายว่าสิ่งต่างๆ ย่อมเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ถ้าเหตุปัจจัยเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่เกิดตามมาก็ต้องเปลี่ยน ในกรณีของการกำเนิดชีวิตก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้พุทธปรัชญาจะถือว่าปฏิสนธิจิตต้องเข้าร่วมพร้อมกับปัจจัยทางสสารในชั้นกลละก็ตาม ความเห็นนี้ก็เพียงแค่เพียงการอธิบายตามเหตุตามปัจจัยชุดหนึ่งในกรณีปกติคือเป็นการกำเนิดชีวิตตามหลักธรรมชาติเท่านั้น หากไปเป็นสิ่งที่ต้องเป็นไปอย่างแน่นอนตายตัวไม่ แต่ตามหลักแห่งเหตุปัจจัยถ้าเหตุปัจจัยเปลี่ยน ผลที่ตามมาก็ย่อมเปลี่ยนตาม ดังนั้นแล้วเราจึงสามารถสรุปได้ว่าในระบบความคิดของพุทธปรัชญาอย่างพอเปิดช่องให้อธิบายได้ว่า **ในบางกรณี (ซึ่งเป็นกรณีที่เหตุปัจจัยเปลี่ยนจากกรณีปกติ) ปฏิสนธิจิตสามารถเข้าร่วมหลังชั้นกลละได้** และเมื่อปฏิสนธิจิตสามารถเข้าร่วมหลังชั้นกลละได้ การอธิบายว่ามีจิตดวงใหม่เข้าปฏิสนธิในตัวอ่อนที่ผ่าแยกออกไปก็จะไม่ขัดแย้งกับคำอธิบายของพุทธปรัชญาและเมื่อไม่ขัดแย้งกับคำอธิบายของพุทธปรัชญา ก็ถือว่าคำอธิบายแบบนี้ยังคงพอที่จะนำไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาวินิยามในพุทธปรัชญาที่เกิดจากการโคลนนิ่งได้

ประเด็นปัญหาเรื่องพ่อแม่อยู่ร่วมกันก็เช่นเดียวกัน หากเราเข้าใจว่าพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในมหาตันทาสังขยสูตรเหล่านี้ เป็นความจริงที่เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเหตุปัจจัยชุดหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ เป็นการตรัสตามเหตุปัจจัยของกระบวนการธรรมชาติปกติทั่วไป เพื่ออธิบายให้คนในยุคของพระองค์ฟังมิใช่เป็นการตรัสยืนยันว่าจะต้องเป็นอย่างนี้ตลอดไป เราจะเข้าใจว่าเมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยน สิ่งที่เกิดตามมาก็จะสามารถเปลี่ยนตามไปได้ด้วย ดังนั้นด้วยกรอบความคิดของพุทธปรัชญาเช่นนี้จึงเปิดช่องให้เราอธิบายได้ว่าการโคลนนิ่งสามารถให้กำเนิดสิ่งมีชีวิต (รวมถึงมนุษย์ด้วย) โดยไม่ต้องอาศัยกิจกรรมทางเพศระหว่างพ่อแม่ นั่น เป็นเพราะการโคลนนิ่งเป็นเทคนิคพิเศษที่ทำให้เหตุปัจจัยบางอย่างเปลี่ยนไปนั่นเอง แต่ไม่ว่าจะเป็นวิธีการทางธรรมชาติหรือเทคนิคพิเศษของการโคลนนิ่ง ผลสุดท้ายก็ทำให้ใครโมโซมครบคู่กันจะต่างก็เพียงแต่ผู้ที่ทำให้ใครโมโซมครบคู่กันนั้นเป็นพ่อแม่ตามวิถีธรรมชาติหรือว่าเป็นนักวิทยาศาสตร์ด้วยเทคนิคการโคลนนิ่งเท่านั้นเอง

การโคลนนิ่งเมื่อนำไปพิจารณาประกอบกับหลักนิยาม 5 เราจะพบว่า การโคลนนิ่งนั้นเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถเข้าไปจัดการกับกฎธรรมชาติฝ่ายวัตถุนั้นก็คืออุตุนิยามและพินนิยาม ด้านอุตุนิยามที่โคลนนิ่งสามารถเข้าไปจัดการได้นั้นคือเรื่องของการกำหนดสภาพแวดล้อม อุณหภูมิ ในขั้นตอนต่างๆ ของการทำโคลนนิ่ง เช่น เทคนิคการนำเซลล์จากร่างกายไปใส่ในนิวเคลียสของเซลล์ไข่ โดยอาศัยกระแสไฟฟ้าเข้าช่วย เป็นต้น ส่วนด้านพินนิยามนั้น การโคลนนิ่งได้เข้าไปจัดการอย่างมาก อาจเรียกได้ว่าทั้งกระบวนการเลยทีเดียว เช่น ในเรื่องของโครโมโซม เทคนิคการผ่าแบ่งตัวอ่อน เป็นต้น จนทำให้เหตุปัจจัยของการกำเนิดชีวิตเปลี่ยนไปถึงกับส่งผลให้ไม่ต้องอาศัยกิจกรรมทางเพศของพ่อแม่ และปฏิสนธิจิตดวงใหม่อีกดวงหนึ่งต้องเข้าร่วมหลังขั้นกลละ คือเข้าร่วมในตัวอ่อนส่วนที่ผ่าแยกออกไปในกรณีของวิธีการผ่าแบ่งตัวอ่อน

การอธิบายการเกิดขึ้นและดำเนินไปของสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ว่าต้องขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย เมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยนผลที่ตามมาก็สามารถเปลี่ยนตามไปได้ด้วยไม่จำเป็นต้องเป็นแบบนั้นหรือแบบนี้เสมอไป ลักษณะเช่นนี้อาจถือได้ว่าเป็นจุดแข็งอย่างหนึ่งของพุทธปรัชญาอันที่จะสามารถนำไปอธิบายให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอไม่ว่าในยุคใดสมัยใด ตรงกับลักษณะประการหนึ่งของคำสอนในพุทธปรัชญาที่ว่า “อกาลิโก” คือเป็นจริงทุกเมื่อไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลานั่นเอง

สรุป

จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า การโคลนนิ่งได้สร้างปัญหาความยุ่งยากให้กับคำอธิบายมนุษย์แบบทวินิยมในพุทธปรัชญาอยู่ไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบความคิดของพุทธปรัชญาเองก็ยังคงสามารถแก้ปัญหานี้ได้ ผู้เขียนจึงได้ข้อสรุปว่า ในเชิงอภิปรัชญาแนวคิดแบบทวินิยมของพุทธปรัชญา มีความสอดคล้องไปด้วยกันได้กับการโคลนนิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- นเรศ ดำรงชัย. 2547. “หลักการพื้นฐานของโคลนนิ่ง.” ใน ยงยุทธ ยุทธวงศ์ และศุภชัย หล่อโลหกุล, บรรณาธิการ. **โคลนนิ่ง: เทคโนโลยีสะท้านโลก**, หน้า 19-37. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- พระไตรปิฎกแปลพร้อมอรรถกถา ฉบับพระราชทาน**. เล่มที่ 77. 2528. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง**. เล่มที่ 10, 12, 15, 16, 19 และ 35. 2521. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วิจารณ์ พานิช. 2547. “คำนิยม.” ใน ยงยุทธ ยุทธวงศ์ และศุภชัย หล่อโลหกุล, บรรณาธิการ. **โคลนนิ่ง: เทคโนโลยีสะท้านโลก**, หน้า (8)-(9). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สมภาร พรหมทา. 2542. **พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รั้งสี. 2541. **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทร์งาม. 2526. “ตายแล้วเกิด” ใน **พุทธปรัชญาพื้นฐาน**, หน้า 70-115. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุชัย ภิญญภูมิมินทร์. 2540. “การโคลนนิ่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม.” ใน **โครงการสัมมนาพิเศษ เรื่อง “ไขปริศนาโคลนนิ่ง: ฝันร้ายหรือมิติใหม่ของมนุษยชาติ”**, 9 หน้า. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Wolf, Don P. 2007. “Cloning”. **McGraw-Hill Encyclopedia of Science & Technology** 4: 277-279.